

Den viktige livshistorien

Hva er det egentlig som har gjort deg og meg til de personene vi er i dag?

Til en viss grad er vi de vi er på grunn av arv.

Halvparten av genene har vi fra far, og den andre halvparten fra mor. Blandingen er unik. Ikke en gang søsknene våre har akkurat den samme blandingen (dersom de da ikke er eneggede tvillinger). Foreldre med flere barn, merker ofte at barna har vært veldig forskjellige, faktisk helt fra fødselen av. Aktivitetsnivået har vært forskjellig, temperamentet ulikt, og mens den ene har slått seg fram og hevdet seg, har den andre kanskje vært mer tilbakeholden og forsiktig.

Men mor og far har også formet oss etter at vi ble født. Likedan søsken og jevnaldrende. Etter hvert lærere, medelever, ungdomsledere, fritidsklubber, kristelige miljøer, kolleger og venner. Når vi tenker etter, er det utrolig mange som har bidratt - på godt og vondt. Men foreldre, søsken og jevnaldrende har som regel bidratt mest.

Noen ganger har de vi har vært mest avhengige av maktet å være tydelige uten at de har tatt fra oss friheten til selv å velge hvordan vi vil utvikle oss. Jo eldre vi blir, jo viktigere er det at vi har den friheten.

Andre ganger har foreldre gitt alt for liten frihet til å velge.

Det samme kan ha vært tilfelle med ledere i menighet og organisasjon. Da blir det vanskeligere. Da kjennes det ofte som om vi enten må underkaste oss slik at vi kopierer dem mest mulig. Eller vi prøver å frigjøre oss slik at vi blir det motsatte av det de er. Eller vi lever et dobbeltliv der vi er konforme med dem noen steder, men lever helt annerledes andre steder.

De fleste av oss innrømmer gjerne at vi ikke kommer fra en fullkommen familie. Men om den ikke var fullkommen, var den i alle fall "normal". Der var en litt av det ene og litt av det andre, men ikke for mye av det ene eller for lite av det andre.

Derimot er det et stort spørsmål om for eksempel svigerfamilien er normal. Der er de i alle fall alt for mye av det ene og alt for lite av det andre.

Det er forresten mange andre mennesker vi også lett stempler som rimelig "unormale".

Som regel er det både noe godt og noe vondt i fortiden vår.

Det gode er aldri noe problem. Har vi vært omsluttet av kjærlighet og nærhet, opplevd omsorg og støtte, vokst opp innenfor trygge rammer og fått rimelige utfordringer, har vi kunnet vokse og utvikle oss på en god måte.

Det er større sjanse for at det som har vært vondt, kan ha bidratt til å forme meg på en mindre hensiktsmessig måte.

Sett at jeg kommer fra en familie der foreldrene mine var ganske aggressive, der det var mange høyrøstede diskusjoner, og der det følte som om middagsbordet var plassert under en truende tordensky. Kanskje har det ført til at jeg også gir aggresjonen min fritt løp slik at jeg også eksploderer og blir høyrøstet rett som det er? Men det kan like godt hende at jeg har vært så redd og opplevd diskusjoner som så ubehagelige, at jeg slett ikke tør kjenne på min egen aggresjon, selv når aggresjon er på sin plass. Jeg kan ha blitt det som kalles "konflikttsky". Samme årsak kan gi helt ulike virkninger.

Eller far og mor engasjerte seg i veldig stor grad i kristent

arbeid. Kanskje opplevde jeg det så positivt at jeg også får lyst til å engasjere meg på bedehuset. Eller kanskje følte jeg meg ofte så nedprioritert at jeg har aggressive følelser for alt som har med møter, dugnader og stevner å gjøre.

"Det vi er oss bevisst, kan vi gjøre noe med. Det vi ikke er oss bevisst, gjør noe med oss", heter det. En ting kan du og jeg være helt sikre på. Livshistorien har gjort noe med oss - på godt, men også på vondt. Utfordringen er å bli oss det bevisst.

I det følgende skal vi gi noen eksempler på hvordan fortiden vår kan sette sitt preg på nåtiden. Alle eksemplene er bearbejdet av kasus i utenlandsk sjelesorglitteratur.

Hans var med i menighetens sjelesorgteam. Han hadde vært på flere kurs, og trivdes godt i denne tjenesten.

En dag blir han oppsøkt av en jevnaldrende mann som hadde det vondt fordi han hadde mistet sin far som han var sterkt knyttet til.

Hans reagerte med å føle seg helt lammet. Han hadde ingenting å si. Aldri hadde han følt seg så hjelpeløs i tjenesten før.

Da Hans snakket med veilederen sin om dette, kom dette fram: Da Hans en dag kom hjem fra skolen da han gikk i tredje klasse, var huset i sorg. Far hadde plutselig falt død om på arbeidsplassen. Venner og slektninger hadde funnet veien til huset. Alle var opptatt av å trøste mor og hjelpe henne til å forholde seg til det som hadde hendt. Hans ble rett og slett overlatt til seg selv. Og siden han var en sterk og hensynsfull gutt, viste han alle tegn på å klare seg bra. Han kan ikke huske å ha felt en tåre i begravelsen.

Hans fortalte veilederen sin at han ikke hadde tenkt på denne hendelsen på lange tider, i alle fall ikke bevisst. Men glemte følelser meldte seg med styrke da han skulle være sjelesørger for en som hadde mistet sin far i en atskillig høyere alder.

Når Kari sto i døra og ønsket deg velkommen til møte, ble du alltid møtt av et varmt smil. Kari gjorde alt hun kunne for at folk skulle føle seg velkommen. Alle likte Kari.

Det var bare én som ikke likte Kari. Det var Kari selv. Da Kari hadde hatt et par samtaler med sjelesørgeren sin, kom det fram at hun egentlig følte seg fullstendig verdiløs.

Karis mor hadde vært en meget aktiv kvinne. Hun hadde startet egen bedrift og hun gjorde det veldig bra, men selvfølgelig måtte hun jobbe for det. Overtid var slett ikke uvanlig, og ofte var hun trett når hun kom hjem. Men hun klarte å holde seg og Kari med et fint hus, standsmessig bil og alt som hører med. Kari vet at hun har hatt det materielt godt, veldig godt. Likevel har hun hatt vanskelig for å føle seg prioritert. Når mor i tillegg så ofte var trett, følte ikke Kari at hun kunne komme til mor med sine følelser, behov og bekymringer. Hun visste på en måte at mor verken hadde tid eller krefter til henne.

Langre ute i prosessen blir det klart at Karis mor selv kom fra ganske fattige kår. Hun hadde ofte kjent på den skammen som følger med det at en ikke har råd til det venninnene har råd til, og ikke kan være med på alt det de er med på. Når andre dro på ferier til utlandet, måtte mor nøye seg med å besøke slektninger i samme fylke. Mor hadde opplevd det så vondt at hun hadde bestemt seg for at

aldri skulle hennes barn oppleve noe lignende. Hva som enn hendte, skulle barna hennes få være med på det de andre var med på. Og hun klarte det.

Så er det bare det at når en gjør så godt en kan, blir det ofte feil likevel. Kari vokste opp med god økonomi, men med en følelse av at hun var i veien og ikke var verdifull.

Asbjørn hadde det ikke så greit i barndommen og tenårene. Fars stadige kritikk gjorde at han sjelden følte seg bra nok, mors depresjon gjorde henne til tider litt fjern, og han ble såpass mobbet på skolen at han fikk lite mot til å ta kontakt med jevnaldrende.

Da han gikk på videregående, begynte han av en eller annen grunn å gå på bedehuset. Der følte han seg trygg. Der var det voksne som så ham og satte pris på det han gjorde. Da han hadde sitt første vitnesbyrd, ble det tatt godt imot. Asbjørn følte seg mer inkludert enn noen gang.

Det var helt naturlig for han å gå bibelskole etter videregående. Etterpå sa han ja til å bli ungdomsleder. Han gledet seg stort til å få gå inn i en slik oppgave.

Men det var ikke så enkelt som han trodde. De ungdommene han arbeidet blant, syntes han var gammel, selv om han bare var 21 år. Selv om han var sammen med dem, følte han seg ikke inkludert. Da lederen på bedehuset etter et par måneder sa at det var en del ting han burde gjøre annerledes, gjorde det ordentlig vondt, og han følte at han etter et par dager "gikk i kjelleren".

Heldigvis hadde han fått tillit til en av lærerne på bibelskolen han gikk på, og han valgte å reise tilbake dit noen dager for å få hjelp. Det tok ikke så lang tid før bibelskolelæreren hjalp han til å se at den følelsen han hadde av å være utenfor i miljøet lignet veldig på den følelsen han hadde hatt da han ble holdt utenfor på grunn av mobbing i barndommen. Menighetslederen lignet litt på far som so ofte kom med kritikk og sjelden var fornøyd.

Så kunne Asbjørn begynne å ta imot den hjelpen han trengte for å bearbeide gamle sår og bli i stand til å møte nye utfordringer etter hvert. Det kostet ham mange tårer, men det var verdt det.

Berit er 35 år, har to barn og føler at hun er gift med verdens beste ektemann.

Men for et par uker siden tok hun kontakt med en sjelesørger fordi hun har blitt veldig redd for å være lesbisk. For et par måneder siden flyttet et eldre ektepar inn i nabo huset. Det er varme og hyggelige mennesker, og Berit føler seg veldig tiltrukket av nabokona som er mint 20 år eldre enn henne. Og når hun tenker etter, er det mange andre litt eldre kvinner i forsamlingen hun kjenner at hun har varme følelser for og gjerne vil være i nærheten av.

Det viser seg at Berits mor tidlig ble svekket av sykdom. Som eldste datter i huset, fikk Berit en god del ansvar for å ta seg av tre søsken som var 2, 4 og 6 år yngre enn henne. Og Berit gjorde en god jobb. Mor sa mange ganger at hun ikke visste hvordan hun skulle ha klart seg uten Berit. Og Berit kjente det veldig godt når hun fikk en sånn ubetinget anerkjennelse fra mor.

Men Berit erkjenner i sjelesorgen at hun alltid har måttet være sterk, og at det aldri har vært mulig for henne å være liten og trenge omsorg. Nå kjenner hun at hun slett ikke er seksuelt tiltrukket av de eldre kvinnene, men hun lengter sånn etter å kjenne omsorgen fra dem. Berits mor døde for et par år siden, så egentlig er det en morserstatting Berit har vært ute etter.

Det er ingen ryddige og entydige regler for hva livet gjør med oss. Noen vokser opp under meget vanskelige forhold, men de klarer seg bra og utvikler seg sunt. Andre vokser opp under

forhold som virker rimelig bra, men kan utvikle både usikkerhet, lavt selvbilde og betydelige psykiske smerter.

Det er ikke merkeligere enn at mens noen blir syke under en influensaepidemi, så er det andre som sjelden eller aldri ser ut til å bli smittet. Ulike mennesker har ulikt immunsystem.

Det er ikke bare det som faktisk skjer rundt oss som er viktig. Like viktig er det vi tenker om det og reagerer på det.

En skulle kanskje tro at de som vokser opp i samme familie hadde opplevd livet rimelig likt. Men det er slett ikke sikkert.

Den eldste i søskenflokken opplevd noen år som enebarn. Den yngste fikk aldri sjansen til det. Foreldre blir også eldre ettersom barneflokken øker, og kanskje blir de trette og mer stresset ettersom årene går. Den yngste får antakelig andre kamerater enn dem den eldste hadde.

Søsken kan også tilpasse seg på ulike måter. Kanskje synes en det er et poeng å gjøre det storebror gjør. Eller det blir et poeng ikke å gjøre det storebror gjør. Når det gjelder tvillinger sier det at den ene har en tendens til å ta seg av "utenriks affærer", den andre "innenriks". Søsken posisjonerer seg forskjellig

Nå skal vi bli kjent med barna i familien Jensen. Der har far hatt et alkoholproblem som ingen naboer har kunne unngå å legge merke til. Når far er skikkelig full, blir han blir han ubehagelig aggressiv, både overfor kone og barn, men han har hittil aldri slått. Når han ikke er full, er han passiv og fjern, kanskje til og med litt puslete.

Eldstemann, Espen (24 år), ser ut til å ha klart seg bra.

Han har hatt en egen evne til å trekke seg unna far når han har vært på det verste. Han har hatt gode kamerater som nok har visst om fars problem, men som aldri har sagt et vondt ord til Espen om det. Espen har dessuten et veldig godt forhold til sin onkel, fars bror. Han har ofte vært hjemme hos ham og kona hans, og hatt et annet hjem der. Espen har dessuten klart seg bra på skolen. Det har også hjulpet på selvilliten.

Den neste i søskenflokken, **Linn (22 år)**, har alltid vært redd for far når han har vært skikkelig beruset. Hun har opplevd ham ekkel. Siden hun var ganske liten har hun vært redd for at venninnene hennes skulle få greie på hvordan far egentlig var og hvordan han oppførte seg. Hun har nesten aldri invitert noen venner hjem til seg, men heller vært mye hjemme hos andre. Linn bærer på mye skam. Dessuten erger det henne at Espen ser ut til å ta så lett på det.

Kristoffer (20 år) er nummer tre. Han har alltid vært fars forsvarer. Han har tidlig begynt å synes synd på far, og har virket som om han tenker at dersom han bare kan være snill og oppmuntrende, så vil far drikke mindre. Både Espen og Linn fnysjer av ham når han er i sitt mest positive hjørne. Han er riktignok ikke like positiv i dag som han var for noen år siden. Derimot har han av og til en bedre sjanse til å få mor med seg på laget. Mor og Kristoffer har blitt fortlørlige. Mor er også redd for å overdrive fars problemer. Kristoffer har forresten begynt å drikke vel mye.

Den yngste, **Siv (18 år)**, er det ikke så greit å finne ut av. Hun er stille og har en tendens til å trekke seg unna. Hun klager aldri. Det ser imidlertid ikke ut som om hun har så mange nære venner, og hun virker skeptisk til voksne. Tilsynelatende klarer hun seg bra.

Nok en gang har vi sett at ulike mennesker kan oppleve omtrent de samme forholdene, men de tilpasser seg til dem på ulike måter. Likevel er de preget av forholdene de har levd under.

Siden dette skulle være et foredrag for ledere, er tiden nå inne for å si at, selvfølgelig, livshistorien preger ikke bare livet vårt. Den preger tjenesten vår også.

Den kan prege oss på en god måte, på en mindre god måte eller på en direkte dårlig måte. Alt er mulig. Skjer det

ubevisst, blir problemet som regel større enn dersom vi er oss det bevisst.

La oss ta et par eksempler:

Sett at jeg har vokst opp i et miljø der både mine foreldre og lederne på bedehuset var i overkant autoritære. Har det påvirket meg slik at jeg også blir en autoritær leder som har vanskelig for å tåle at andre sier meg imot? Eller har det gjort meg skeptisk til autoriteter i den grad at jeg aldri tør skjære igjennom når det er på sin plass?

Sett at jeg det meste av livet har følt meg oversett og lite viktig sammenlignet med andre. Har det ført til at jeg har villet opp på en talerstol, inn i et styre eller ut på misjonsmarken for å bli sett og få en posisjon? Eller gjør jeg meg fremdeles liten og usynlig og trekker meg unna alle utfordringer som kan bidra til at jeg blir synlig?

Sett at jeg har en fortid der jeg har opplevd alt for lite trykk nærhet og intimitet. Kan det ha bidratt til at jeg har gått inn i en hjelperolle der jeg kommer tett innpå folk som trenger meg og som gir meg en følelse av fortrolighet? Eller har jeg blitt så redd nærhet at jeg reagerer negativt bare møtelederen sier at "nå avslutter vi med å holde hverandre i hendene og ber Fader Vår"?

Hva har vært viktigst for de lederne jeg liker å sammenligne meg med? Har de vært mest opptatt av å vedlikeholde, bevare og passe på at regler ble overholdt? Har de vært opptatt av forandring og vekst? Hvem skulle en helst ikke pådra seg kritikk fra, og hvilken kritikk var det en ikke brydde seg noe særlig om? I det hele tatt: Hvilke personer fra fortiden din opplever du i dag som "tilskuere" til tjenesten din slik at du ser for deg at de nikker anerkjennende eller rynker brynene litt kritisk til deg?

Livshistorien setter også preg på forkynnelsen vår.

Dersom jeg selv har opplevd lite kjærlighet fra min jordiske far, hvordan vil det prege min forkynnelse om Guds farskjærlighet? Blir det et tema jeg styrer unna fordi det vekker så mange

savn i meg? Er det et tema jeg blir overdrevent opptatt av nettopp fordi jeg bærer på dette savnet? Går jeg inn i rollen som en kjærlig far når jeg forkynner? Eller går jeg inn i rollen som et lite barn som lengter etter å ta imot?

Kanskje både foreldrene mine og predikantene på bedehuset klarte å gi meg mye dårlig samvittighet og skyldfølelse. Hvordan blir da min forkynnelse? Gjør jeg som mine foreldre og predikantene i barndommen min, så jeg prøver å gi deg en rikelig dose skyld før du går hjem etter møtet? Eller har jeg lært hvor vondt det er med skyldfølelse, slik at jeg prøver å hjelpe deg til å kjenne deg tilgitt og fri når du forlater møtelokalet?

De fleste av oss vet at vi både i fortiden og i nåtiden har blitt preget av synder, svakheter, feil og nederlag. Det er unngåelig. Og takk og pris, Gud bruker frelste syndere. Det er faktisk bare dem han bruker.

Men det at du har opplevd nederlag, er ikke i seg selv en garanti for at du vet noe om livet og kan hjelpe andre. Det er ikke den skipperen som har hatt flest forlis, rederiet ønsker å ansette. Det er heller den skipperen som har ridd av flest stormer. Det er ikke den som har størst rusproblemer en ansetter i rusomsorgen, men den som har klart å få kontroll på problemene - om enn med mye strev.

Det er de nederlagene vi har vært villig til å innrømme, ta ansvaret for og rette opp igjen som gir oss den erfaringen som styrker oss i tjenesten. Ikke nederlagene i seg selv.

Bibelen presenterer oss ikke for feilfrie ledere. Tvert imot er den veldig ærlig med at Gud til alle tider har brukt mennesker med betydelige synder, feil og svakheter. Det er slike mennesker Gud har tilgitt, renset, helbredet og utrustet til tjeneste.

Gud ønsker at du også skal få være en tilgitt, renset, helbredet og utrustet medarbeider. Tør du være helt ærlig med livshistorien din, kan den bli en viktig bakgrunn og gi en viktig dimensjon i tjenesten din. Er du ikke ærlig med den, er sjansen stor for at den vil prege deg negativt og lede deg i feil retning.

Så har vi ikke glemt at vi også har en historie med Gud. I dag er det vanlig å omtale den som "troshistorien".

Det er en viktig del av historien vår. I evighetsperspektiv er den faktisk den viktigste. Men den krever et eget foredrag.